

KISALTILMIŞ BASIM

ÖĞRENME ÖĞRETİM
VE
DEĞERLENDİRME
İLE İLGİLİ
BİR SINIFLAMA

BLOOM'UN EĞİTİMİN HEDEFLERİ İLE İLGİLİ
SINIFLAMASININ GÜNCELLEŞTİRİLMİŞ BİÇİMİ

EDİTÖRLER

Lorin W. Anderson ve David R. Krathwohl

Peter W. Airasian, Kathleen A. Cruikshank,
Richard E. Mayer, Paul R. Pintrich,
James Raths, Merlin C. Wittrock

ÇEVİREN

Prof. Dr. Durmuş Ali Özçelik

4. BASKI

Editörler: Lorin W. Anderson ve David R. Krathwohl, Peter W. Airasian,
Kathleen A. Cruikshank, Richard E. Mayer, Paul R. Pintrich, James Rath,
Merlin C. Wittrock

Çeviren: Prof. Dr. Durmuş Ali Özçelik

ÖĞRENME ÖĞRETİM VE DEĞERLENDİRME İLE İLGİLİ BİR SINIFLAMA

ISBN 978-605-364-084-4
DOI 10.14527/9786053640844

Kitabın orijinal adı: A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing
Basım Yılı: 2001
Orijinal ISBN: 0-8013-1903-X
Yayınevi: Pearson Education

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ. ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindex.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Eylül 2010, Ankara

4. Baskı: Ekim 2021, Ankara

Yayın-Proje: Nisanur Uzunlu
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Öğrenme Öğretim ve Değerlendirme ile İlgili Bir Sınıflama

ÇEVİRENDEN BİRKAÇ HATIRLATMA

Sayın Okurlar,

Amerika Birleşik Devletleri'nin Chicago Üniversitesi'nde Seçkin Hizmet Profesörü olarak ün kazanmış olan, 2003 yılında kaybettiğimiz Benjamin S. Bloom'un adını sanırım sizler de duymuşsunuzdur. Pek çok eserinin birkaç tanesinden söz ederek onu anmak gerekirse şunları söyleyebilirim:

- Benjamin S. Bloom'un editörlüğünde hazırlanarak 1956 yılında yayımlanan *Eğitim Hedeflerinin Aşamalı Sınıflaması: Elkitabı I, Bilişsel Alan (Taxonomy of Educational Objectives Handbook I Cognitive Domain*, David MacKay Co. Inc.) birçok ülkenin diline çevrilmiş ve bu ülkelerdeki eğitim programları, öğretim ve özellikle ölçme ve değerlendirme çalışmaları üzerinde derin izler bırakmıştır. Bloom'un editörlüğünü yaptığı bu eser Türkçeye çevrilmemiş olmakla birlikte içeriği eğitimcilerimizce bir hayli iyi bilinmektedir.

- Benjamin S. Bloom'un 1964 yılında yayımlanan *İnsan Niteliklerinde Kararlılık ve Değişme (Stability and Change in Human Characteristics*, John Wiley and sons, Inc.) adlı kitabı ABD'de federal idarenin büyük desteği ile okul öncesi eğitim programlarının başlatılması ve eğitimde fırsat eşitliği öncesinde imkan eşitliğinin sağlanması yolunda büyük bir adım atılmasında temel etken olmuştur. Bloom'un bu büyük eseri ülkemiz için güncelliğini hâlâ korumakta olmasına karşın dilimize çevrilmiş değildir.

- Benjamin S. Bloom'un da aralarında yer aldığı bir grup seçkin eğitimci 1971 yılında *Öğrenci Başarısının Öğrenmeleri İzleme ve Öğrenme Düzeylerini Belirleme Amaçlarıyla Değerlendirilmesi Elkitabı (Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning*, Mcraw-Hill Book Co., New York) adlı eseri yayımlamışlardır. Özellikle hizmet öncesi ve hizmet içi öğretmen eğitime, örneklere dayalı olarak büyük katkılar sağlamış olan bu elkitabı dilimize kazandırılarak ilgililerin yararlanmasına sunulmuş değildir.

- Benjamin S. Bloom'un 1976 yılında yayımlanan *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme (Human Characteristics and School Learning* Mcraw-Hill Book Co., New York) adlı eseri aralarında Türkiye de bulunan pek çok ülkenin diline çevrilmiştir. Bu kitaba, *yazarının izni ile telif hakkı ödenmemiş ve kitap 1978 yılında yazarın ülkemiz eğitimci ve öğretmenlerine bir armağanı olarak*, Milli Eğitim Bakanlığı yayınları arasında çok uygun bir fiyata sunulabilmiştir. Bu kitapta, eğitimde önemli bir reform niteliğinde olan "Bloom'un okulda öğrenme kuramı" gerekçesi ve destekleyici kanıtları ile birlikte tanıtılmaktadır.

İşte sizlere, Benjamin S. Bloom'un sadece ABD'nin değil, aynı zamanda çeşitli ülkelerin eğitim çalışmalarında da birer dönüm noktası oluşturan eserlerinden bir demet.

Sunuş bölümünde verilen bilgileri tekrarlamamak için bu çevirinin yazarları arasındaki eğitimci ve öğretmenleri burada tanıtmaya çalışmıyoruz. Bunlar da çoğunlukla Benjamin S. Bloom'un çalışma arkadaşları ve öğrencilerinden oluşan bir gruptur. Bunların gücü ve katkıları ile ilgili kararı, giriş kısmında onları tanıyıp kitap boyunca katkılarını da gördükten sonra sizler vereceksiniz.

Sayın Okurlar,

Benjamin S. Bloom'un editörlüğünü yaptığı *Eğitimdeki Hedeflerin Aşamalı Sınıflaması Elkitabı I, Bilişsel Alan* adlı kitabın, elli yıla yakın bir kullanım ve üzerinde yapılan binlerce araştırmanın sonuçları dikkate alınarak güncelleştirilmiş biçiminin dilimize kazandırılmasına katkıda bulunmuş olmanın gurur ve onurunu yaşamakta olduğumu söylemeliyim.

Bu çevirinin, birçok ülkede olduğu gibi bizim ülkemizde de eğitim düşüncesi ve uygulamalarına önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum. Bu katkılardan birinin, zaten bir ölçüde tanınmakta olan eğitim hedefleri sınıflamasının daha iyi anlaşılması olacağını düşünüyorum. Bir başka katkısının da, eğitimde bir konu, ünite veya ders ile ilgili olarak gerçek uygulamaları planlama, uygulama ve bunları etkililik ve verim bakımından izlemede söz konusu olan, sırasıyla *eğitimde program geliştirme*, *öğretim* ve *ölçme değerlendirme* hizmetlerinin nasıl bir yaklaşımla *birbirine uyumlu bir hale getirilerek bütünleştirilebileceği* konusunda olacağını söyleyebilirim. Çünkü çeviride bu konular gerçek durumlardan alınan örneklerle gayet açık ve net bir biçimde örneklendirilmektedir.

Kitapta ilk olarak, aralarında ülkemizin de yer aldığı pek çok ülkenin eğitimine önemli katkılarda bulunduğu için *eğitimde yüzyılın kitabı* sayılabilecek duruma gelmiş olan bir büyük eserin yarım yüzyıllık deneyim ve araştırma sonuçları dikkate alınarak güncelleştirilmiş biçimi tanıtılmaktadır.

Eğitimin bilişsel hedefleri ile ilgili aşamalı sınıflamanın güncelleştirilmiş şekli tanıtılırken, bu sınıflamanın ilk şeklinde var olan bir eksiklik veya zayıflık da giderilmektedir. Eğitimin hedefleri ile ilgili ilk kategori olan bilgi veya hatırlama ile bunun üzerine kurulduğu düşünülen öteki beş hedef kategorisi arasında uyumsuzluk sinyalleri veren sorun bu güncelleştirme sırasında büyük bir başarı ile çözülmüş olmaktadır. Güncelleştirilmiş şekilde eğitimin hedefleri iki boyutlu bir hedef-konu ya da belirtke tablosunun hedefler boyutunda değil, bir boyutu aşamalı hedef kategorilerini, ikincisi bilgi türlerini ve üçüncüsü de ünite veya konular biçimindeki içeriği temsil eden üç boyutlu bir model (gösterim) halinde sunulmaktadır. Bu üç boyutlu gösterimin hedeflerle ilgili boyutundaki tüm kategorilerde sırası ile sadece öğrenci performansındaki değişik yetkinlik dereceleri, bilgi boyutunda sadece bilgi birikimi türleri (öğeleri), içerik boyutunda ise dersin duruma göre tümü, üniteleri veya konuları ele alınmaktadır.

Çeviride, sadece eğitimin bilişsel nitelikli hedefleri ile ilgili sınıflamanın güncelleştirilmiş biçimi üzerinde durulmamaktadır. Burada, eğitimde program geliştirme, öğrenme-öğretme yaklaşımları oluşturma ve eğitimde ölçme ve değerlendirme çabalarının uyumlulaştırılması konusunda eskiden beri var olan önemli bir kopukluk da ortadan kaldırılmaktadır. Kitabın temel amacına uygun olarak, yerine göre eğitimde program geliştirme, öğretim ve ölçme değerlendirme girişimleri arasında nasıl uyum kurulabileceği, bunlar arasında uyum bulunup bulunmadığının nasıl incelenebileceği, uyumsuzlukların nasıl giderilebileceği gibi konular değişik derslerden alınmış gerçek uygulama örnekleriyle ortaya konmaktadır. Uygulamada yol gösterici nitelikteki bu tür bilgilere günümüzde büyük bir ihtiyaç bulunduğu açıktır. Eğitim uygulamalarında etkililik ve verim, en hızlı bir şekilde ancak böyle bir yaklaşımla artırılabilir.

Sunuş kısmında da belirtildiği gibi bu kitabın özellikle öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve öğretmen yetiştiricilerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanmış olduğu düşüncesine katılıyorum. Kitap, hizmet öncesi ve hizmet içi öğretmen eğitiminde çalışanlara, eğitim için ders kitabı, kaynak kitap vb. öğretim malzemeleri hazırlayanlara da yararlı olacaktır.

Kitabın, ilerleme amaçlı olduğu belirtilen çırpınışlara karşın yıllardır eğitimimizde görmekten hayal kırıklığına uğradığımız etkililik ve verim düşüklüğü veya kaybı şeklindeki sorunlara da çözüm getireceğine inanıyorum.

Tüm okurlara sağlık, mutluluk ve başarı dilekleriyle.

Durmuş Ali ÖZÇELİK (Ankara, 2010)

*Biz bu kitabı, öğrencilerini
her gün daha ileri bir
öğrenme ve gelişim düzeyine
eriştirmeye çalışan
öğretmenlere sunuyor;
onların bunu yararlı
bulacaklarını ümit ediyoruz.*

İÇİNDEKİLER

(Ayrıntılı Biçim)

<i>Çevirenden Birkaç Hatırlatma</i>	v
<i>İçindekiler</i>	viii
<i>Tablo ve Şekiller Listesi</i>	xvii
<i>SUNUŞ</i>	xix
<i>Neden Güncelleştirme?</i>	xx
<i>Kitap Kimin İçin Yazıldı?</i>	xxi
<i>Kitabın Düzeni</i>	xxiv
<i>Yazarlar</i>	xxv
<i>Katkılar</i>	xxvi
<i>ÖNSÖZ</i>	xxix
<i>Taksonomi Kitabının Güncelleştirilmesi</i>	xxx

KISIM I AŞAMALI SINIFLAMA (TAKSONOMİ):

EĞİTİMDE HEDEFLER VE ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENMELERİ.....3

BÖLÜM 1 GİRİŞ..... 5

Aşamalı Sınıflama İhtiyacı..... 6

Anlayıştaki Gelişmeden Yararlanma 8

Sınıflama Tablosu, Hedefler ve Öğretime

Ayrılan Zaman 9

Sınıflama Tablosu ve Öğretim 10

Sınıflama Tablosu ve Değerlendirme 12

Uyumluluk Kavramı..... 14

Öğretim Programının Hazırlanması ve Uygulanması:

Son Birkaç Nokta 15

BÖLÜM 2 HEDEFLERİN YAPISI, ÖZELLEŞTİRİLME

DERECESİ VE HEDEFLERLE İLGİLİ PROBLEMLER..... 17

Hedeflerin Yapısı 17

İçerik mi? Bilgi mi?..... 18

Davranış mı? Bilişsel Süreç mi?..... 19

Hedeflerin Özelleştirilme Derecesi 20

Genel Hedefler.....	21
Eğitim Hedefleri	21
Öğretim Hedefleri.....	22
Hedeflerle İlgili Özelleştirilme Düzeylerinin Özeti ...	23
Hedefler Neleri İçermez?	24
Hedeflerle İlgili Değişik Terimler	25
Hedeflerle İlgili Problemler	27
Özelleştirme Derecesi ve Kapsayıcılık	28
Hedeflerin Öğrencilere Seçenek Bırakmadığı Eleştirisi	29
Hedef Neyi Temsil Eder, Öğrenmeyi mi, Performansı mı?	30
Hedeflerin Sınırlı Kullanımı.....	31
Sonuç	32

KISIM II GÖZDEN GEÇİRİLEREK GÜNCELLEŞTİRİLMİŞ TAKSONOMİNİN YAPISI.....33

BÖLÜM 3 SINIFLAMA (TAKSONOMİ, BELİRTKE)

<i>TABLOSU</i>	35
Bilgi Birikimi Boyutundaki Gruplar	37
Bilişsel Süreçler Boyutundaki Gruplar	38
Sınıflama (Taksonomi, Belirtke) Tablosu ve Hedefler: Şema Şeklinde Bir Özet	40
Hedefleri Niçin Gruplamak Gerekir?	44
Değişik Tanımlama Biçimlerini Kullanma.....	46
Sözlü Tanımlamalar	47
Hedef Örnekleri	47
Sınama (Test Durumu) Örnekleri.....	47
Öğretim Etkinliği Örnekleri.....	48
Kapatırken İleriye Bir Bakış.....	48

<i>BÖLÜM 4 BİLGİ BİRİKİMİ BOYUTU</i>	49
Konu Alanı İçeriği ile Bilgi Birikimi Arasındaki Fark:	
Dört Öğretmenin Öyküsü.....	50
Bilgi Tipleri	52
Olgusal ve Kavramsal Bilgi Arasındaki Fark.....	54
Üstbilişsel Bilgi ile İlgili Bir Düşünce	55
Bilgi Birikimi Boyutundaki Gruplar	58
Olgusal Bilgi	58
Terimler Bilgisi.....	60
Terimler Bilgisi Örnekleri	60
Özel Ayrıntı ve Öğelerin Bilgisi.....	61
Özel Ayrıntı ve Öğeler Bilgisi Örnekleri	62
Kavramsal Bilgi	62
Sınıflamalar ve Sınıfların Bilgisi	63
Sınıflamalar ve Sınıfların Bilgisi ile İlgili Örnekler.....	65
İlkeler ve Genellemeler Bilgisi	65
İlkeler ve Genellemeler Bilgisi ile İlgili Örnekler.....	66
Kuram, Model ve Yapılar Bilgisi	66
Kuram Model ve Yapılar Bilgisi ile İlgili Örnekler.....	67
İşlemsel Bilgi	67
Konuya Özel Beceri ve Algoritmalar Bilgisi.....	68
Konuya Özel Beceri ve Algoritmalar ile İlgili Örnekler.....	68
Konuya Özel Teknik ve Yöntemler Bilgisi	69
Konuya Özel Teknik ve Yöntemlerin Bilgisi ile İlgili Örnekler.....	69
Uygun İşlemlerin Ne Zaman Kullanılacağıının Belirlenmesi ile İlgili Ölçütlerin Bilgisi.....	70

Uygun İşlemlerin Ne Zaman Kullanılacağı ile İlgili ölçütlerin Bilgisi ile İlgili Örnekler	70
Üstbilişsel Bilgi	71
Stratejik Bilgi.....	72
Stratejik Bilgi ile İlgili Örnekler	73
Bağlamsal ve Koşullarla İlgili Yönler de Dahil Olmak Üzere Bilişsel Görevler Bilgisi	74
Bağlamsal ve Koşullarla İlgili Yönler de Dahil Olmak Üzere Bilişsel Görevler Bilgisi ile İlgili Örnekler.....	75
Kendi Kendisi Hakkında Bilgi	76
Kendi Kendisi Hakkında Bilgi Örnekleri	77
Üstbilişsel Bilgi İçeren Hedeflerin Değerlendirilmesi	78
Sonuç	80
<i>BÖLÜM 5 BİLİŞSEL SÜREÇ BOYUTU</i>	81
Üç Öğrenme Ürünü ile İlgili Bir Öykü.....	82
Öğrenme Yok	82
Ezber Bilgi	83
Anlamlı Öğrenme.....	83
Bilgiye Bakış Açılarının Yapılandırılması Olarak Anlamlı Öğrenme.....	84
Öğrenmelerin Kalıcılığı ve Transferi ile İlgili Bilişsel Süreçler	84
Bilişsel Süreçler Boyutundaki Gruplar (Kategoriler)	85
Hatırlama	85
Tanıma	89
Hatırlama.....	90
Anlama	90
Yorumlama.....	91
Örneklendirme	93
Sınıflama	94
Özetleme.....	95

Sonuç Çıkarma	96
Karşılaştırma	97
Açıklama	98
Uygulama	100
Yapma (İcra).....	101
Yararlanma.....	102
Çözümleme	103
Ayrıştırma	104
Örgütleme.....	106
İrdeleme.....	107
Değerlendirme	108
Denetleme	109
Eleştirme.....	110
Yaratma	111
Oluşturma.....	112
Planlama	114
Üretme.....	115
Bağlamdan Ayrılmış ve Bağlam İçinde Ele Alınmış Bilişsel Süreçler	116
Bağlam İçinde Ele Alınmış Eğitim Hedeflerine Bir Örnek	117
Neyin Öğrenilmiş Olduğunu Hatırlama.....	118
Anlam Çıkarma ve Öğrenileni Kullanma	119
Sonuç	122

**KISIM III KULLANILMAKTA OLAN SINIFLAMA
(TAKSONOMİ) .....** 123

***BÖLÜM 6 SINIFLAMA (TAKSONOMİ, BELİRTKE)
TABLOSUNUN KULLANIMI.....*** 125

Sınıflama Tablosunun Kendi Çalışmalarımızı Çözümleyen Kullanılması	125
Sınıflama Tablosunun Başkalarının Çalışmalarını Çözümleyen Kullanılması	127

Sınıflama Tablosunun Yeniden Ele Alınması	128
Öğrenme ile İlgili Soru	128
Öğretim ile İlgili Soru	129
Değerlendirme ile İlgili Soru	133
Uyumluluk (Alignment) ile İlgili Soru	135
Hedefleri Sınıflarken Karşılaşılabilecek Problemler.....	139
Özelleştirme Derecesi Sorunu	139
Önceki Öğrenmeler Sorunu	140
Hedefi Etkinliklerden Ayırma Sorunu	141
Yardımcı Olabilecek Bazı İpuçları	142
Fiil-Ad Kombinasyonunun Dikkate Alınması	142
Bilgi Çeşidi ile Sürecin İlişkilendirilmesi	142
Doğru Ad ile Çalışmakta Oluğundan Emin Olma.....	143
Çeşitli Kaynaklardan Yararlanma	145
BÖLÜM 7 ÜNİTE ÖRNEKLERİNİN TANITIMI.....	147
Ünite Örneklerinin Özellikleri.....	148
Öğretim Programı Birimi.....	149
Ünite Örneklerinin Tanıtılmasında Önemli Olan Bileşenler	150
Ünite Örneklerinin Çözümlemesinde Sınıflama Tablosundan Yararlanma	152
Çözümleme Süreci: Özet	156
Ünite Örnekleriyle İlgili Bölümlerin Düzeni.....	157
Sonuç	159
BÖLÜM 8. BESLENME ÜNİTESİ.....	161
i. Hedefler	161
ii. Öğretim Etkinlikleri.....	163
iii. Değerlendirme	172
iv. Ünite ile İlgili Bazı Görüşler	175
Öğrenme ile İlgili Soru	175
Öğretim ile İlgili Soru	175
Değerlendirme ile İlgili Soru	176
Uyumluluk ile İlgili Soru	176
v. Ünite ile İlgili Olarak Sorulabilecek Bazı Sorular	177
Ekler	180

BÖLÜM 9. MACBETH ÜNİTESİ.....	185
i. Hedefler	186
ii. Öğretim Etkinlikleri.....	188
iii. Değerlendirme	195
iv. Ünite ile İlgili Bazı Görüşler	198
Öğrenme ile İlgili Soru	198
Öğretim ile İlgili Soru	198
Değerlendirme ile İlgili Soru	200
Uyumluluk ile İlgili Soru	201
Ünite ile İlgili Olarak Sorulabilecek Bazı Sorular	201
Ekler	203
BÖLÜM 10. TEMEL TOPLAMLAR ÜNİTESİ.....	211
i. Hedefler	212
ii. Öğretim Etkinlikleri.....	214
iii. Değerlendirme	222
iv. Ünite ile İlgili Bazı Görüşler	223
Öğrenme ile İlgili Soru	223
Öğretim ile İlgili Soru	225
Değerlendirme ile İlgili Soru	226
Uyumluluk ile İlgili Soru	226
Ünite ile İlgili Olarak Sorulabilecek Bazı Sorular	226
BÖLÜM 11. PARLAMENTO ÇALIŞMALARI ÜNİTESİ.....	229
i. Hedefler	230
ii. Öğretim Etkinlikleri.....	233
iii. Değerlendirme	242
iv. Ünite İli İlgili Bazı Görüşler.....	245
Öğrenme ile İlgili Soru	245
Öğretim ile İlgili Soru	245
Değerlendirme ile İlgili Soru	246
Uyumluluk ile İlgili Soru	246
Ünite İli İlgili Olarak Sorulabilecek Bazı Sorular	246
Ekler	248

BÖLÜM 12. YANARDAĞLAR ÜNİTESİ	253
i. Hedefler	253
ii. Öğretim Etkinlikleri.....	256
iii. Değerlendirme	269
iv. Ünite ile İlgili Bazı Görüşler	272
Öğrenme ile İlgili Soru	272
Öğretim ile İlgili Soru	272
Değerlendirme ile İlgili Soru	273
Uyumluluk ile İlgili Soru	273
Ünite ile İlgili Olarak Sorulabilecek Bazı Sorular	274
Ekler	276
BÖLÜM 13. RAPOR YAZMA ÜNİTESİ	279
i. Hedefler	280
ii. Öğretim Etkinlikleri.....	283
iii. Değerlendirme	292
iv. Ünite ile İlgili Bazı Görüşler	297
Öğrenme ile İlgili Soru	297
Öğretim ile İlgili Soru	298
Değerlendirme ile İlgili Soru	299
Uyumluluk ile İlgili Soru	299
Üniteyle İlgili Olarak Sorulabilecek Bazı Sorular	300
Ekler	302
BÖLÜM 14 SINIF ÖĞRETİMİNDE UZUN SÜREDİR VAR OLAN ÖNEMLİ SORUNLAR	309
Öğrenme Sorusu ile İlgili Genellemeler	311
Basit Bilişsel Süreçlerin Öğrenilmesini Kolaylaştırmak İçin Karmaşık Süreçlerden Yararlanma	311
Çeşitli Bilgileri Seçme.....	315
Öğretim Sorusu ile İlgili Genellemeler	318
Bilgi Çeşidi ve Bilişsel Süreçler Arasındaki Bağlantıları Tanıma	318
Öğretim Etkinliklerini Hedeflerden Ayırma	322

Değerlendirme Sorusu ile İlgili Genellemeler.....	327
Öğrenmeleri İzleme ve Öğrenme Düzeyini Belirleme Amaçlı Ölçme ve Değerlendirmelerden Yararlanma	327
Dış Kaynaklı Ölçme ve Değerlendirmelerle Uğraşma	331
Uyumluluk Sorusuyla İlgili Genellemeler.....	334
Değerlendirmelerin Hedeflerle Uyumunu Sağlama	334
Öğretim Etkinliklerinin Değerlendirmelerle Uyumlaştırılması	337
Öğretim Etkinliklerinin Hedeflerle Uyumunu Sağlama	341
Son Bir Nokta	342
Çözülmemiş Sorunlar.....	343
Çözümlemenin Gerektirdiği Zaman	343
Hedefler ile Öğretim Arasındaki İlişkiler	344
Seçmeli Test Maddesi Formatında Gelişme Olmaması	345
Bir Öğrenme ve Biliş Kuramı ile İlişki	345
Öğrenme Ürünlerini İçeren Alanlar Arasındaki İlişki	346
Bitirirken	346
Ekler.....	349
<i>EK A TAKSONOMİNİN İLK ŞEKLİNDE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERİN ÖZETİ .....</i>	349
Vurgulama ile İlgili Dört Değişiklik	349
Terimler ile İlgili Dört Değişiklik	351
Yapı ile İlgili Dört Değişiklik	353
Anlamanın (Kavrama) Eklenmesi ve Problem Çözme ile Eleştirici Düşünmenin Dışarıda Tutulması	356

EK B İLK ŞEKLİYLE TAKSONOMİNİN KISALTILMIŞ BİÇİMİ	359
--	------------

KAYNAKLAR	367
------------------------	------------

KATKILAR	377
-----------------------	------------

TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 2.1 Genel Hedefler, Eğitimin Hedefleri ve Öğretim Hedefleri Arasındaki İlişkiler	23
Tablo 3.1 Sınıflama (Taksonomi, Belirtke) Tablosu.....	36
Tablo 3.2 Bilgi Birikimi Boyutundaki Ana ve Alt Gruplar.....	37
Tablo 3.3 Bilişsel Süreçler Boyutundaki Altı Ana Grup ve Bunlarla İlgili Bilişsel Süreçler	39
Şekil 3.1 Bir Hedefin Sınıflama Tablosunda Sınıflanması	41
Tablo 4.1 Bilgi Birikimi Boyutu	59
Tablo 5.1 Bilişsel Süreç Boyutu	86
Tablo 5.2 Denenel Ohm Ünitesi ile İlgili Tamamlanmış Bir Sınıflama Tablosu	121
Tablo 6.1 Hedefin Sınıflama Tablosunda Gösterilmesi.....	131
Tablo 6.2 Hedefin ve Öğretim Etkinliklerinin Sınıflama Tablosunda Gösterilmesi	132
Tablo 6.3 Hedef, Öğretme Etkinlikleri ve Değerlendirmenin Sınıflama Tablosunda Gösterilmesi	137
Tablo 7.1 Ünite Örnekleri	147
Tablo 7.2 Ünite Örneklerinin Sınıflama (Taksonomi) Açısından Çözümlemesinde Üzerinde Durulan Öğeler	154
Tablo 8.1 Beslenme Ünitesi İçin Belirlenmiş Olan Hedefler Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü ..	164
Tablo 8.2 Beslenme Ünitesindeki Öğretim Etkinlikleri Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü ..	168
Tablo 8.3 Beslenme Ünitesindeki Değerlendirmeler Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü.....	174
Tablo 9.1 Macbeth Ünitesi İçin Belirlenmiş Olan Hedefler Üzerinde yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü....	187
Tablo 9.2 Macbeth Ünitesindeki Öğretim Etkinlikleri Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü ..	196

SUNUŞ

Eğitimdeki hedeflerin gruplanmasına ilişkin bir yaklaşım 1956 yılında, Benjamin S. Bloom'un editörlüğünü yaptığı bir kitapla ilgililere tanıtıldı. Benjamin S. Bloom, M. D. Engelhart, E. J. Furst, W. H. Hill ve D. R. Krathwohl tarafından hazırlanan bu kitabın adı şöyledir: *The Taxonomy of Educational Objectives, The Classification of Educational Goals, Handbook I: Cognitive Domain (Eğitimdeki Hedefler Taksonomisi, Eğitimin Amaçları ile İlgili Sınıflama, Elkitabı I: Bilişsel Alan)*. Yayımlanmasını izleyen 40 yılı aşkın bir süre içinde bu taksonomi kitabı*, yirmiye aşkın dile çevrilmiş (Krathwohl, 1994) ve sadece ABD içinde değil, [Ülkemiz de dahil olmak üzere] dünyanın pek çok yerindeki test hazırlama ve eğitim programları geliştirme çalışmalarına temel oluşturmuştur (Chung, 1994; Lewi ve Bathory, 1994; Postlethwaite, 1994). Shane (1981) yirminci yüzyılın ilk üç çeyreği içinde öğretim programlarını etkileyen önemli yazılar üzerinde yaptığı bir tarama araştırmasında bu taksonomi kitabının, 8-13. sıralarda sözü edilen dört kitaptan biri olduğunu görmüştür. Daha yakın bir zamanda, Güney Carolina Üniversitesi Eğitim Müzesi'nde oluşturulan ulusal nitelikteki bir panelde yer alanlardan, "20. yüzyılda Amerika'daki eğitim üzerinde önemli bir etki, sonuç ya da güçlendirici bir katkı yaratan eğitim kitaplarının belirlenmesi istenmiş; grubun hazırladığı listede taksonomi kitabının, Krathwohl, Bloom ve Masia tarafından hazırlanarak 1964 yılında yayımlanan duyuşsal alan taksonomisi ile birlikte yer aldığı görülmüştür (Kridel, 2000, s. 5). Ölçme ve değerlendirme, eğitim programları ve öğreten eğitimi ile ilgili pek çok eğitim kitabında taksonomi kitabına referans verilmekte ve ondan alıntılar yapılmaktadır. Taksonomi kitabının ulusal ve uluslar arası düzeylerde etkileri, National Society for the Study of Education (Eğitim Araştırmaları Ulusal Kurulu) tarafından yayımlanan bir yıllıkta da ele alınmaktadır (Anderson ve Sosniak, 1994). Bu kitap, işte o taksonomi kitabının güncelleştirilmiş biçimidir.

---

* Bu çeviride, "taxonomy"nin Türkçedeki karşılığı olarak duruma göre "sınıflama" veya "aşamalı sınıflama", "taxonomy table"nin karşılığı olarak duruma göre "Sınıflama Tablosu", "Taksonomi Tablosu" veya "Belirtke Tablosu", sınıflamanın tanıtıldığı ilk kitabı anlatmak için "*Elkitabı*" veya "taksonomi kitabı" kullanılmaktadır.

Tablo 9.3 Macbeth Ünitesindeki Değerlendirmeler Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü.....	199
Tablo 10.1 Temel Toplamlar Ünitesi İçin Belirlenmiş Olan Hedefler Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü.....	213
Tablo 10.2 Temel Toplamlar Ünitesindeki Öğretim Etkinlikleri Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü.....	221
Tablo 10.3 Temel Toplamlar Ünitesindeki Değerlendirmeler Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü.....	224
Tablo 11.1 Parlamento Çalışmaları Ünitesi İçin Belirlenmiş Olan Hedefler Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü.....	232
Tablo 11.2 Parlamento Çalışmaları Ünitesindeki Öğretim Etkinlikleri Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü.....	241
Tablo 11.3 Parlamento Çalışmaları Ünitesindeki Değerlendirmeler Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü.....	244
Tablo 12.1 Yanardağlar Ünitesi İçin Belirlenen Hedefler Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü.....	255
Tablo 12.2 Yanardağlar Ünitesindeki Öğretim Etkinlikleri Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü.....	268
Tablo 12.3 Yanardağlar Ünitesindeki Değerlendirmeler Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü.....	271
Tablo 13.1 Rapor Yazma Ünitesi İçin Belirlenen Hedefler Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü.....	282
Tablo 13.2 Rapor Yazma Ünitesindeki Öğretim Etkinlikleri Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü.....	293
Tablo 13.3 Rapor Yazma Ünitesindeki Değerlendirmeler Üzerinde Yapılan Çözümlemenin Sınıflama Tablosundaki Görünümü.....	296
Şekil A.1 Taksonominin İlk Şeklinden Güncelleştirilmiş Biçimine Geçilirken Yapılan Yapısal Değişikliklerin Özeti	356

NEDEN GÜNCELLEŞTİRME?

Taksonomi kitabının uzun süre önemini yitirmediğini gördükten sonra insan kendi kendine, “Böyle bir başarı öyküsü olan bir yayın üzerinde neden bazıları hâlâ bir şeyler yapma ihtiyacı duyarlar?” sorusunu sorabilir. Neden bir gözden geçirmeye ve revizyona gerek var? Sınıflamada (taksonomi) güncelleştirme yapmak için iki nedenimiz var. Birincisi, eğitimcilerin ilk haliyle taksonomi kitabının değeri üzerindeki dikkatlerinin yeniden yönlendirilmesine, eğitimcilerin ona tarihi bir doküman olarak bakmalarına ek olarak onu aynı zamanda birçok bakımlardan “günün ilerisinde” bir kaynak olarak da görmelerine gerek var (Rohwer ve Sloane, 1994). Taksonomi kitabında ele alınan birçok düşüncenin, eğitimde hesap verilebilirlik ile ilgili tasarım ve uygulamalar, standartlara dayalı eğitim programları ve otantik değerlendirmeler ile ilgili sorunlarla başa çıkmaya çalışırken bugünün eğitimcileri için de değerli olduğuna inanıyoruz.

İkincisi, taksonomide yeni bilgi ve düşüncelerin de dikkate alınmasına gerek var. 1956’dan beri Amerika toplumunda pek çok değişme olmuş ve bunlar, eğitim hakkındaki düşünce ve uygulamalarımızı değiştirmiştir. Şimdi, çocukların nasıl geliştikleri ve öğrendikleri, öğretmenlerin nasıl planlama yaptıkları, öğrettikleri ve öğrencilerini değerlendirdikleri hakkında daha çok bilgi sahibiyiz. Bilgi birikimindeki bu artış, yeniden bir gözden geçirme ve güncelleştirme gereğini desteklemektedir.

Bizim yaptığımız değişiklikler üzerinde düşünme fırsatı bulduğunuzda, yeterli sayılabilecek bir kısmı olduğu gibi bırakmış olmamız gerektiğini düşünmüş olabilirsiniz. Ancak biz bu konudaki son yargınızı, bu kitabı okuyup uygulamalarınızı bizim yaklaşımımızı kullanarak bilgiye dayalı uygulamalar haline getirme girişimlerinde bulununcaya kadar ertelemenizi, bu konudaki düşüncelerinizi içinizde saklı tutmanızı bekleriz.

KİTAP KİMİN İÇİN YAZILDI?

Birkaç okuyucu grubuna ulaşmayı ümit ediyoruz. Bunlar arasında, öğretmenler en başta gelmektedir. Öğrencilerine uygulamakta oldukları öğretim programı ve bu işi yapma yolları (örneğin nasıl yaptıkları) aracılığı ile öğretmenlerin, sınıflarda nelerin gerçekleştiğini belirlemekte olduklarını gösteren pek çok kanıt bulunmaktadır. Bu nedenle, yapılacak güncelleştirmenin eğitimin kalitesi üzerinde etkili olabilmesi için onun, öğretmenlerin düşünce ve eylemleri üzerinde güçlü etkilerde bulunabilmesi gerekmektedir. Böyle bir sonuca ulaşmak amacıyla, bu güncelleştirmenin öğretmenler için olabildiğince kolay uygulanabilir ve kullanışlı bir kaynak olmasını sağlamaya çalıştık.

Günümüzde, öğretim programlarının standartlar üzerine temellendirilmiş olması beklenmektedir (Glatthorn, 1998). Pek çok eyalet hesap verilebilirlik ile ilgili yasal düzenlemeler yapmışlardır (Frymier, 1996; Gandal, 1996; Rebarber, 1991). Bu yaklaşımı savunanlar temelde öğretmenlerin daha iyi öğretme ve öğrencilerin daha iyi öğrenmelerini sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu beklentiler, ancak sınıfta öğretmenlerin bunları iyi karşılamaları, anlamaları ve sınıf içinde bunlara uygun hareket etmeleri ile gerçekleşebilir.

Böyle bir değişiklik nasıl yapılabilir? Biz, hedeflerle ilgili anlamlı çalışmalar yapma, onları açıkça anlaşılacak ve kolayca uygulanabilecek bir şekilde düzenlemede öğretmenlere yardımcı olabilmek için onların bir yaklaşıma, bir bakış açısına ihtiyaçları olduğu kanısındayız. Böyle bir yaklaşım öğretmenlere, uygun öğretim önlemlerini planlama ve gerçekleştirmede, geçerli değerlendirme görevleri ve stratejileri tasarlamada, öğretim ve değerlendirmenin hedeflerle uyumlu olmasını güvence altına almada yardımcı olabilecektir. İlk şeklini hazırlayanlar taksonominin işte böyle bir yaklaşım olacağına inanmışlardır. Güncelleştirme sırasında biz de, (1) onların yaklaşımını gözden geçirmeye ve genişletmeye, (2) yaygın olan ortak dili kullanmaya, (3) günümüzdeki psikolojik ve eğitimsel düşünce ile uyumlu olmaya ve (4) yaklaşımın kullanılması ile ilgili olarak gerçekçi örnekler vermeye çalıştık.

Örneğin, kitaptaki 1 ve 2 numaralı bölümlerin ikisinde de standartlar ve hedefler arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalıştık. 3 numaralı bölümün tümünü önerdiğimiz yaklaşımın sınıftaki uygulanışını göstermeye ayırdık. Son kısımdaki 8'den 13'e kadar olan bölümlerde, öğretmenler tarafından yazılan ve onların geliştirip sınıfta uyguladıkları ünite tasarımlarının anlatıldığı örnekleri verdik. Bu örneklerde, bizim getirdiğimiz yaklaşımın öğretmenlerin bu üniteleri anlamalarına ve sonuçta onları daha nitelikli

hale getirmelerine nasıl yardımcı olabileceğini gösteren düşüncelerimizi de ekledik. 14 numaralı bölümde, ünite örneklerindeki sınıf içi uygulamaların çözümlenmesinde ortaya çıkan sonuçları bir araya getirmeye çalıştık. Şimdi bizim ümidimiz, bu kitabı çok sayıda öğretmenin okuması ve yararlı bulmasıdır.

Öğretmenler işleriyle o derecede meşguldürler ki çoğu kez kendilerine gerekli olan bilgileri ikinci elden alırlar. Bu nedenle olacak ki taksonominin ilk baskısında Bloom bu kitabın, “en çok alıntı yapılan kitaplar arasında olduğu halde Amerikan eğitim camiasında en az okunan kitap” olduğunu söylemiştir (Anderson ve Sosniak, 1994, s. 9). Bu nedenle biz, bu kitabın hitap ettiği kitlede, öğretmenlik yapmakta olan ve öğretmen olmayı bekleyenlerle etkileşerek onları etkilemeye çalışan gruplar bulunmasını umuyoruz. Bu grupların ihtiyaçlarını daha etkili bir biçimde karşılayabilmek için, bu kitap biri kısaltılmış, diğeri de tam kopya olmak üzere iki değişik biçimde hazırlandı. Kısaltılmış kopyanın 14. bölümüne, öğretmenler için çok ilgi çekici ve değerli olacak, günlük uygulamalarında onlara kolaylıklar sağlayacak bilgilere yer verildi. Kitabın tam kopyasında, kısaltılmış kopyada bulunmayan üç bölüm ve bir ek var. Bu bölümlerin birinde hedeflerle ilgili sınıflamada yararlanılabilecek başka yaklaşımlar anlatılmakta, ikincisinde ilk şekliyle taksonominin yapısı üzerindeki bilimsel çalışmalar özetlenmekte ve üçüncüsünde de hâlâ çözümlenmemiş sorunlar tartışılmaktadır (bu kısmın kısa şekli kısaltılmış basımdaki 14. bölümün son kesimi olarak verilmiştir). Kitabın tam kopyasının, taksonominin ilk şeklini çok iyi bilenler ve aynı zamanda üniversite profesörleri, eğitim araştırmacıları ve buradaki yaklaşımla birlikte diğer yaklaşımlar hakkında daha çok bilgi sahibi olmak isteyen bilim adamları için daha çekici olacağına inanıyoruz.

Bizim hitap etmek istediğimiz kitle içinde, öğretmenleri doğrudan ve dolaylı yollardan etkilemekte olan gruplar yer almaktadır. Bunlardan öğretmenlerle etkileşime giren ve sınıf öğretmenleri üzerinde doğrudan etkili olanlar arasında, hizmet öncesi öğretmen eğitimi planlayan ve yapan öğretmen yetiştiriciler bulunmaktadır. Onlar için kısaltılmış biçimin, önemli bir araç ya da onların asıl ders kitapları yanında yararlanacakları yardımcı bir kaynak olması beklenir. Buradan hareketle, öğretmen eğitimindeki derslerde kullanılan ders kitapları yazarlarının taksonomiye gönderme yapmaları ve ondan yararlanmalarının da bu yaklaşımı öğretmenlerin dikkatine getirmenin bir yolu olacağı söylenebilir. Bu eğitimcilerin, taksonomi ile ilgili çalışmalarında onun güncelleştirilmiş biçimine yönelmelerini umuyoruz.

Devam etmekte olan hizmet içi öğretmen eğitimine katılan ve onlara sınıf içi çalışmalarında yardımcı olmaya çalışan program geliştirme

koordinatörü ve eğitim danışmanları, öğretmenleri doğrudan etkileme gücüne sahiptir. Bunlar, programların tasarlanması sırasında, getirilen bu yaklaşımın uygulama ile nasıl bir ilişki içinde olduğunu anlatan örnek tasarımlardan yararlanmayı uygun bulabilirler.

Öğretmenleri dolaylı olarak etkileyen bazı gruplar da bu güncelleştirilmiş şekli değerli bulabilirler. Test hazırlayıcı ve test yayımlayıcılar, başarı testleriyle ölçülmesini düşündükleri hedefleri düzenleme girişimlerinde genel olarak taksonomiden yararlanmışlardır. Taksonominin güncelleştirilmiş şekli de onlara ilk şekil kadar veya belki de ondan daha çok yardımcı olacaktır.

Taksonominin hazırlanmasında politika belirleyicileri (örneğin okullardan sorumlu heyetler, eyalet meclisi üyeleri) ve medya hedef kitle olarak düşünülmemiş olmakla birlikte bu gruplar da gittikçe daha önemli hale gelmektedir. Bizim yaklaşımımız politika belirleyicilerine, okullar ve mezunların nerede standartlara uymalarının gerektiği konusunun muhtemel hedefler alanına girdiği ve onların beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığı konularında bir bakış açısı kazanmalarında onlara yardımcı olabilecektir. Benzer şekilde, getirilen yaklaşım gazetecilere, başarı testi puanlarının gerçekte neleri gösterdiği konusuna sorular yöneltme imkanı verecektir.

Bizim son hedef grubumuz, ilk ve ortaöğretimdeki öğretmenlerin derslerinde kullandıkları ders kitaplarının yazarları ve yayımlayıcılarıdır. Bu yazar ve yayımlayıcılar, geçmişte de yaptıkları gibi yazılarında getirdiğimiz yaklaşımı da ele alır ve bunun öğretmenlere hedeflerini, öğretimlerini değerlendirmelerini ve bunlar arasındaki uyumu çözümlerken onlara nasıl yardımcı olabileceğini gösterirlerse hem öğretmenler hem de öğrenciler üzerinde en büyük etkileme gücüne sahip olacaklardır.

KİTABIN DÜZENİ

Bu giriş bölümünden sonra gelen önsözde, ilk şekliyle taksonomi ve onun güncelleştirilmiş şeklinin nasıl geliştirildiği anlatılmaktadır. Kitabın geriye alan kesimi, dört kısma ayrılmıştır. Birinci kısım iki bölümden oluşmaktadır. Bunların ilkinde taksonomilerin gereği ve eğitimcilerin taksonomiye hangi şekillerde kullanabilecekleri anlatılmaktadır. Bu kısımdaki ikinci bölümde hedeflerin doğası, standartlarla ilişkisi ve eğitimdeki rolü tartışılmaktadır.

Kitabın ikinci kısmındaki üç bölümde güncelleştirilmiş şekliyle taksonominin yapısı anlatılmaktadır. Bu kısımdaki ilk bölümde Sınıflama Tablosu denilen iki boyutlu belirtke (taksonomi) tablosu tanıtılmaktadır. Bu kısmın geriye kalan iki bölümünde, taksonominin güncelleştirilmiş şeklindeki yapı tanıtılmakta ve bu tablonun iki boyutu ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmektedir. Dördüncü bölümde Bilgi Birikimi Boyutu, beşinci bölümde Bilişsel Süreçler Boyutu ele alınmaktadır. Sınıflama Tablosunun her boyutunu oluşturan değişik gruplar bu bölümlerde tanımlanmakta ve örneklendirilmektedir.

Kitabın üçüncü kısmındaki dokuz kesimde Sınıflama Tablosunun kullanımları ve sağladığı yararlar üzerinde durulmaktadır. Altıncı bölümde, Sınıflama Tablosunun öğrenme hedefleri geliştirme, öğretim etkinliklerini planlama, ölçme değerlendirme etkinliklerini tasarlama ve bu üç gruptaki (hedefler, öğretim ve değerlendirme) etkinlikler arasında uyumun sağlanması ile ilgili çalışmalarda nasıl kullanılabilceği tanıtılmıştır. Yedinci bölümde örnek tasarımlar ile ilgili bir genel giriş yapılmış, bunların nasıl çözümlenebileceği ve öğretmenlere nasıl yardımcı olabileceği üzerinde durulmuştur. 8-13. bölümlerde, öğretmenler tarafından derslerindeki üniteler için geliştirilmiş veya seçilerek kullanılmış olan tasarım örneklerine yer verilmiştir. Bu bölümlerde verilen her bir tasarım örneği, Sınıflama Tablosundan yararlanılarak, hedefleri, öğretim (öğrenme-öğretme) etkinlikleri, değerlendirme (ölçme değerlendirme) etkinlikleri ve bu üçü arasındaki uyumluluk açısından çözümlenmiştir. On dördüncü ve son bölümde, tasarım örnekleri üzerindeki çözümleme çalışmalarında ulaşılan genellemeler tartışılmıştır.

Sadece kitabın tam kopyasında bulunan (kısaltılmış şeklinde bulunmayan) dördüncü kısımda taksonomi ile ilgili bakış açıları üzerinde durulmuştur. Bu kısımdaki on beşinci bölümde, taksonominin ilk şeklinin yayımlanmasından bugüne kadar ortaya çıkan 19 öneri (alternatif sınıflama), taksonominin ilk şekli ve güncelleştirilmiş biçimi ile karşılaştırılmıştır. On altıncı bölümde, ilk şekliyle taksonomide var olduğu

kabul edilen aşamalılık (öğrenmelerin birbiri üzerine kurularak üst düzeylere kadar çıkan bir yapı oluşturması düşüncesi) ile ilgili bilimsel araştırma sonuçları özetlenerek gözden geçirilmekte, bu sonuçların bizim güncelleştirme girişimimiz ile ilgili doğurguları (sonuçları) tartışılmaktadır. Son olarak on yedinci bölümde, ileriye doğru bir bakışla, henüz çözümlenmemiş olan ve taksonomide daha sonra güncelleştirmeler yapacak olan yazarlar tarafından çözümlenmesi beklenen bazı problemlere göz atılmaktadır. Kısaltılmış ve tam biçimlerin ikisinde de iki ek bulunmaktadır. Bunların birinde, güncelleştirme sırasında taksonominin ilk şeklinde yapılan değişiklikler özetlenmekte; ikincisinde, ilk şekliyle taksonomideki yaklaşım verilmektedir. Sadece tam kopyada görülen üçüncü ekte, on altıncı bölümde sözü edilen “meta-çözümleme”nin uygulandığı veriler görülmektedir.

YAZARLAR

Böylesine uzun ve kapsamlı bir çalışma, her bir bölüm üzerinde çeşitli revizyonları (gözden geçirme çalışmalarını) gerekli kılmıştır. Bölümlerin çok büyük bir kısmının yazımı onları ilk kez yazan yazarlar tarafından tamamlanmış; birkaç bölüm için birden fazla yazarın katkısı gerekmiştir. Bölümlerin yazarları aşağıdaki listede verilmiştir.

Peter W. Airasian, Boston College, 2. bölümün esas yazarıdır; 1., 10. ve 11. bölümlerdeki görüşlerde katkısı vardır.

Lorin W. Anderson, University of South Carolina, 1., 6. ve 14. bölümlerin esas yazarıdır; 3. ve 7. bölümler ile 8., 9., 10., 11. ve 12. bölümlerdeki görüşlerde katkısı vardır.

Kathleen A. Cruikshank, Indiana University, 1. bölümde ve 9. ve 12. bölümlerdeki görüşlerde katkısı vardır.

David R. Krathwohl, Syracuse University, 3., 15., 16. ve 17. bölümlerin esas yazarıdır; 6. bölümde katkısı vardır.

Richard E. Mayer, University of California, Santa Barbara, 5. bölümün esas yazarıdır; 3. ve 4. bölümlerde katkısı vardır.

Paul R. Pintrich, University of Michigan, 4. bölümün esas yazarıdır; 3. ve 5. bölümlere katkısı vardır.

James Rath, University of Delaware, 1. ve 7. bölümlerde ve 13. bölümdeki görüşlerde katkısı vardır.

Merlin Wittrock, University of California, Berkeley, 3., 4. ve 5. bölümlerde katkısı vardır.

KATKILAR

Kendi derslerindeki uygulamalarını 8-13. bölümlerdeki örneklerin esasını oluşturacak şekilde tanıtan aşağıdaki öğretmenlere şükranlarımızı sunarız:

8. Bölüm: Nancy C. Nagengast, Maple Lane Elementary School, Wilmington, Delaware.

9. Bölüm: Margaret Jackson, A. C. Flora High School, Columbia, South Carolina.

10. Bölüm: Jeanna Hoffman, Satchel Ford Elementary School, Columbia, South Carolina.

11. Bölüm: Gwendolyn K. Airasian, Wilson Middle School, Natick, Massachusetts.

12. Bölüm: Michael J. Smith, American Geographical Institute, Alexandria, Virginia.*

13. Bölüm: Christine Evans, Brandywine (Delaware) School District, and Deanne McCredie, Cape Henlopen (Delaware), School District,

Tasarım örneklerinin yazarlarına kitabın son zamanlarda aldığı şekil gösterilmiş ve onlardan, genel olarak kitabın yazımı ve özellikle de onların hazırladığı tasarımların sunuluşu ve çözümlenmesi ile ilgili görüşlerini yayımcıya göndermeleri istenmiştir. 13. bölümün yazarları arasına sonradan katılanlara da, sunulan ve çözümlenen şekliyle kendi tasarım örneklerini gözden geçirme imkanı verilmiştir. Kitabın son şekli hazırlanırken yazarların görüş ve önerilerinden de yararlanılmıştır.

Kitabın hazırlanması sırasındaki birkaç basamakta kopyalar çeşitli yazarlara, öğretmenlere ve eğitimcilere yollanmıştır. Bu kişilerden birçoğu kitabın son şeklini hazırlayan yazarlara çok değerli olan görüşler göndermişlerdir. Kitabın önceki yazımlarını gören bu kişiler ve Wilson Middle School, Natick, MA'dan Gwen Airasian, University of Maryland'dan Patricia Alexander, University of North Carolina, Wilmington'dan James Applefield, Central Connecticut State'den Richard Arends, University of Colorado'dan Hilda Borko, Michigan State University'den Jere Brophy, Stanford University'den Robert Calfee, Stanford University'den Nathaniel Gage, University of Pittsburg'dan Robert Glaser, University of Arizona'dan Thomas L. Good, Satchel Ford

---

* Dr. Smith ünitenin işlenişini National Science Foundation projesi kapsamında gözlemiş, üniteyi sınıfta deneyimli bir öğretmen işlemiştir.

Elementary School, Columbia SC'den Jeanne Hoffman, A. C. Flora High School, Columbia SC'den Margaret Jackson, Department of Education and Labor, Washington, D.C.'den James Johnson, University of Virginia'dan Greta Morine-Dershimer, Maple Lane Elementary School, Wilmington DE'den Nancy Nagengast, Indiana Essential Schools Network'ten Melody Shank, University of Maryland'tan Wayne H. Slater, American Geographic Institute, Alexandria, VA'dan Michael Smith, University of Chicago'dan Susan Stodolsky ve Ohio State University'den Anita Woolfolk'a şükran borçluyuz.

Addison Wesley Longman firmasının önceki Education Acquisitions (Eğitimde Kazanımlar) Editörü Dr Virginia (Ginny) Blanford'a, projeye başından sonuna kadar verdiği güçlü destekten dolayı büyük bir şükran borcumuz var. Editör ve yazarların ilk toplantısı için Longman'dan fonlar bulunmasında çok yardımcı oldu. Yıllar içinde daha sonraki toplantılar ve aradaki ihtiyaçlar için gerekli destek, kitabın ilk basımından sağlanan fonlardan karşılandı.

Her revizyon kaçınılmaz olarak ilk yazımdaki yollardan geçer. Bu kitap da bu konuda bir istisna değildir. Referansların sık sık tekrarlanması bıktırıcı olacağı için biz kitabın ilk basımındaki düşünceleri, kaynak göstermeden kullandık. Bazen bununla da kalmadık ve ilk basımdaki ifadeyi aynen aldık. Bir grup olarak, güncelleştirmeleri kimlerin çalışmaları üzerinde yapmakta olduğumuzu ve bu çalışmalardan dolayı onlara ne kadar şükran borcumuz bulunduğunu çalışmalarımız sırasında hiç aklımızdan çıkarmadık. İlk çalışmaları onların yapmış olması bizim için bir gurur kaynağı oldu.

Editörler olarak, bu çalışmalarımız sırasında bize emeği ile yardımcı olanlara da çok şey borçluyuz. Onlarla çalışmak bizim için bir zevkti. Çoğu kez sıcak tartışmalara girerek yazımda o kadar çok değişiklik yaptık ki onlar neyin nereye gittiğini takip etmekte zorlandılar. Bütün bunlara rağmen, çalışmalarımızda hep altı ayda bir yapılan toplantılarımızı bekledik ve birbirimizin katkılarından ve birlikteliklerinden zevkle yararlanmaya çalıştık. Editörlerden biri (D. R. Krathwohl), ailesindeki bir durumun onun seyahat etmesini engellediği bir zamanda tüm toplantıların Syracuse'de yapılmış olmasından dolayı herkese teşekkürlerini bildirdi.

Aşamalı sınıflama (taksonomi) fikrini ilk kez ortaya atan, ilk şekliyle böyle bir sınıflamanın (taksonomi) editörlüğünü yapan ve bazılarımızın öğretmeni olan Benjamin S. Bloom'un Alzheimer hastalığına yakalanması ve bu yüzden bizim güncelleştirme toplantılarımıza katılamaması bizi çok üzdü. Benjamin S. Bloom güncelleştirilmiş şeklin yayımından biraz önce

vefat etti. Taksonominin ilk hali üzerinde çalışanların çoğu güncelleştirilmiş Şeklin yayımlanmasından önce vefat ettiler. Diğerleri de emekli oldular. İlk Şekliyle taksonominin yazarlarından biri olan Dr. Edward Furst bize faydalı materyaller sağladı ve önerilerde bulundu. İlk yazarlar kurulunun bir yesi olan Dr. Christine McGuire den de öneriler aldık. Yazarlar grubunun başka bir yesi olan Dr. Nathaniel Gage'in de bize gözden geçirme işlemlerinde yardımcı olduğunu göreceksiniz. Bunların tümünün, yaptığımız güncelleştirmeyi bizim de beklediğiniz gibi bir gelişme olarak görmelerini umarız.

Lorin W. Anderson

David R. Krathwohl

ÖNSÖZ

Aşamalı sınıflama (taksonomi) ve hatta böyle bir sınıflama düşüncesi okurlarımızın çoğu için yeni olabilirse de bu sınıflama, yaklaşık yarım asırdır kullanılmakta olan bir yaklaşımın güncelleştirilmiş bir biçimidir. Bu önsöz, taksonomi kitabına aşına olmayanlara onun ilk şeklinin geliştirilmesi ve güncelleştirilmesindeki süreç hakkında bazı bilgiler sağlayacaktır.

1948 yılında Boston’da yapılan informal (resmi olmayan) bir toplantıya, öğrencilerden beklenen öğrenme ürünlerinin sınıflanmasında kullanılacak ortak bir yaklaşım üzerinde anlaşma sağlanmasının test maddeleri, test uygulama işlemleri ve testle ölçme ile ilgili bilgi alışverişi üzerinde kolaylaştırıcı etkilerde bulunacağı düşüncesinde olan bir grup üniversite sınav uygulayıcısı katılıyordu. Sınav uygulayıcıları olarak bu insanlar, kendi üniversitelerindeki lisans derslerinin bütün sınavlarını hazırlama, uygulama, puanlama ve sonuçları rapor etme işlemlerinden sorumlu olan insanlardı.

Seğmeli testler için nitelikli sorular hazırlanması çok zaman aldığından, sınav uygulayıcılar test maddesi alışverişinden yararlanılması ile insan gücü açısından önemli derecede bir tasarruf sağlayabileceklerini ümit ediyorlardı. Test maddesi ile nelerin ölçülmesine çalışılmakta olabileceği konusunda yararlanabilecekleri standart terimlerin geliştirilmesine karar verildi. Anlam bakımından belirlilik ve kararlılığın, eğitimin hedefleri ve dolayısıyla test maddelerinin sınıflanabileceği dikkatle tanımlanmış ana ve alt gruplardan (kategori ve alt kategorilerden) yararlanılması ile mümkün olabileceği düşünüldü. Başlangıçta bu yaklaşım, öğretimde genel olarak önemli bir yer tutan bilişsel hedeflerle sınırlı tutulacaktı.

İlk olarak oluşturulan grup benimsenen yaklaşımı, üzerindeki çalışmaların bitmiş olduğu nihai bir sonuç olarak değil, gelişmekte olan bir yaklaşım olarak görüyordu. Gerçekten de ilk olarak bilişsel alanla ilgili bir sınıflama geliştirildi. Duyuşsal alanla ilgili sınıflama daha sonra hazırlandı (Krathwohl, Bloom ve Masia, 1964). Simpson (1966) ve Harrow (1972) tarafından yapılan devimsel alan ile ilgili bir yaklaşım geliştirme girişimleri bir grup çalışması haline dönüşmedi.

İlk olarak oluşturulan grubun üyeleri arasında, taksonominin düşünceleri donduracağı ve bunun yeni yaklaşımlar geliştirilmesine fırsat bırakmayacağı şeklinde bir endişe de vardı. Taksonomi kitabının ilk şeklinin yayımlanmasından sonra geçen zaman içinde çok sayıda alternatif yaklaşımın geliştirilmiş olması bu endişenin yersiz olduğunu göstermektedir. Bu yaklaşımlardan 19 tanesi, taksonomi kitabının kısaltılmamış basımındaki 15. bölümde verilmiştir.

1971 dolayındaki bir yazısında Bloom şöyle demiştir: “İdeal olarak her alandaki hedeflerin bu alanın dili ile hazırlanmış bir sınıflaması (taksonomisi) olmalı. Bu durumda taksonomi daha ayrıntılı, alandaki uzmanların özel diline ve düşüncesine daha yakın olacak ve muhtemelen kategorilere yenileri eklenerek, kategoriler birleştirilerek veya uygun olduğu yerde kategoriler dikkate alınmayarak bunlar, alanın kendine uygun alt bölümlerini ve eğitim seviyelerini daha iyi yansıtır hale gelecektir. [Kendi el yazısıyla yazılmış bir not okuyucuyu, Bloom, Hastings ve Madaus (1971)’de taksonominin nasıl adapte edilebileceğini anlatan bölüme göndermektedir.] Taksonominin, eğitimciler onu değişik alanlarda kullandıkça, eğitimde değişme oldukça ve bilgiler değişiklik için bir temel oluşturdukça değişebileceği beklentisi eskiden beri vardı ve halen de var. Bizim güncelleştirmemiz zaten gerekliydi ve gelecekte de benzeri güncelleştirmeler gerekli olacaktır.

TAKSONOMİ KİTABININ GÜNCELLEŞTİRİLMESİ

Taksonomi ve onunla ilgili elkitabının tümünün gözden geçirilerek güncelleştirilmesi düşüncesi, ilk şekliyle taksonominin yazarlarından biri olan David Krathwohl ve Addison Wesley Longman, Inc. Firmasının Kıdemli Eğitim Editörü Dr. Virginia Blanford arasındaki bir dizi görüşmede doğdu. Longman ilk şekliyle taksonomi kitabının yayın hakkına sahip olduğundan, Dr. Blanford gözden geçirilerek güncelleştirilmesine olan ihtiyacı biliyordu ve böyle bir yeni baskıyı pazarlamaya istekliydi. Bir grup güncelleştirmeyi tartışmak için bir araya geldi ve bir plan hazırladı. Fakat Anderson ve Sosniak’ın (1994) “Bloom’s Taxonomy: A Forty-Year Retrospective (Bloom’un Taksonomisi: Geçmişteki 40 Yıla Bir bakış) adlı kitabının yayımlanmasına kadar geçen süre içinde projede çok az bir ilerleme kaydedilebildi. Anderson ve Sosniak’ın bu kitabının yayımlanmasından sonra David Krathwohl ve Lorin Anderson, ilgililerden oluşturulan yeni bir grubun, taksonomi ve onunla ilgili elkitabının güncelleştirilmesinin arzu edilirliliği ve olabilirliliğini tartışmak üzere ilk toplantının yapılması için bir plan geliştirmeye başladılar.

Yukarıda sözü edilen toplantı ile ilgili plan ilerlerken dikkatler bu toplantıya kimlerin katılacağı konusuna kaydı. Toplantıya katılmak üzere şu üç gruptan temsilci üyelerin seçilmesine karar verildi: bilişsel psikologlar, eğitim programı kuramcıları ve öğretim araştırmacıları, ölçme ve değerlendirme uzmanları. İlk toplantı 1995 yılının Kasım ayında New York’taki Syracuse’de yapıldı ve bu toplantıya grupları temsilci olarak aşağıdaki sekiz kişi katıldı (kişiler grupları içinde sıralanmıştır):

Bilişsel Psikologlar: Richard Mayer, Paul Pintrich ve William Rohwer. Merlin Wittrock da davet edildi fakat katılamadı.

Eğitim Programı Kuramcıları ve Öğretim Araştırmacıları: Lorin Anderson ve Kathleen Cruikshank. Jean Clandinin, Michael Connelly ve James Raths da davet edildi fakat katılamadılar. Clandinin ve Connelly daha sonra projeden ayrıldılar.

Test ve Değerlendirme Uzmanları: Peter Airasian, Linda Crocker ve David Krathwohl.

Toplantıda güncelleştirme çalışmaları için bir içindekiler (kapsam) tablosu ve yazma görevleri ortaya kondu. İlk şekliyle taksonomi elkitabında olduğu gibi güncelleştirme bir grup çalışması ile yapılacaktı. 1996 yılının geriye kalan bölümü içinde çeşitli dokümanlar için öneriler hazırlandı. Bunlar 1996 yılı sonu ve 1997 yılı başında ilk kez bütün grup üyelerine dağıtıldı. Bundan sonra grup, yazılan kısımları gözden geçirmek için biri ilkbaharda biri de sonbaharda olmak üzere yılda iki kez toplandı; grupta, yapılan çalışmalardaki güçlü yanlar, zayıflıklar, unutmalar ve fazlalıklar tartışıldı ve bundan sonra atılması uygun olacak adımların yaklaşık olarak belirlenmesine çalışıldı. 1998 yılının Nisan ayında, geliştirilen şekliyle yaklaşım, katılımcıların görüşlerini almak için American Educational Research Association'ın (Amerikan Eğitim Araştırmaları Birliği) sempozyumunda ilgililere sunuldu. Sunulan şekliyle yaklaşım genellikle iyi bulundu. Gelen tepkiler, taslağın daha ayrıntılı bir gözden geçirme için hazır olduğunu göstermekteydi.

1998 yılının Haziran ayında Syracuse'da yapılan toplantıda, geliştirilen şekliyle yaklaşımın dış gözlemciler tarafından incelenmeye hazırlanması için bir plan yapıldı. Addison Wesley Longman, çok sayıda kişi tarafından taslak üzerinde isimsiz eleştiri yapılmasının sağlanması konusunda cömert davrandı ve taslak metin 1998 yılının Kasım ayında eleştiricilere ulaştırıldı. 1999 yazında, taslak metin gelen eleştiriler doğrultusunda yeniden gözden geçirildi. Bu aşamada ulaşılan şekliyle hazırlanan son kopya 1999 yılı Ekim ayında yapılan Syracuse toplantısında üzerinde tartışılan esas konu oldu.

1999 yazında yapılan değişikliklerle, bir yandan ilk şekliyle taksonomi hazırlayan gruba şükranlarımızı sunarak onların hakkını teslim etmek ve bir yandan da uygun yerlerde bizim güncelleştirmemizin ilk şekliyle taksonomideki fikirler üzerine nasıl oturduğunu göstermek şeklindeki arzumuzu tatmin etmek için ilk şekliyle taksonomiye yapılan pek çok göndermeyi metinden çıkardık. Ancak, yaptığımız çalışmayı gözden geçirenler bize, okurların çoğunun ilk şekliyle taksonomi elkitabına hiç aşına olmayacaklarını hatırlattılar. Sonuç olarak, ilk şekle yapılan

göndermelerin büyük olasılıkla pek bir anlamı olmayacak, bunlar araya girerek metni gereksiz yere karmaşık bir hale getirecekti. Bu nedenle, kitaptaki metinlerin büyük bir bölümü, bu konuyla ilk kez karşılaşmış olan okurlara hitap edecek şekilde yazılmıştır.

Bazı okurlar yine de güncelleştirilmiş biçimin taksonominin ilk şeklinden ne gibi farkları olduğunu merak edeceklerdir. Özellikle taksonominin ilk şekline aşina ve ondan yararlanmış olan okurlar için durum böyle olacaktır. Bu gibi okurlar için kitabın sonundaki A Ekinde, yaptığımız başlıca değişiklikleri özetledik. Ayrıca B Ekinde, ilk şekliyle taksonominin kısaltılmış bir biçimine yer verdik. İlk şekliyle taksonomiye hazırlayanlara ne kadar büyük bir borcumuz olduğunu anlatabildiğimizi umarız.

**ÖĞRENME ÖĞRETİM VE
DEĞERLENDİRME İLE İLGİLİ
BİR SINIFLAMA**

I. KISIM

Aşamalı Sınıflama (Taksonomi): Eğitimde Hedefler ve Öğrencilerin Öğrenmeleri

---
